

DRIES VERHOEVEN – FOTO: PAULINA MATUSIAK

WIM BARY PERSPEKTIEF PRIJS 2004

DRIES VERHOEVEN

*Een toneelontwerper denkt niet in beelden, hij denkt in het verstrijken van de tijd.
(Peter Brook)*

Dries Verhoeven (28) is afkomstig uit het Brabantse Oosterhout. Hij volgde zijn opleiding theatervormgeving aan de academie voor beeldende kunsten in Maastricht (1995 - 1999). Bij zijn afstuderen schreef Marijn van der Jagt in 'Zichtlijnen': "Deze ontwerpen dwingen een veel nauwere samenwerking af tussen vormgever en regisseur...ze ondermijnen niet alleen de traditionele opvatting van het decor, ze geven de decorontwerper een andere plek binnen het team van theatermakers.

"Dries Verhoeven is een theatervormgever die het bepaald niet erg traditioneel aanpakt in zijn ontwerp. Zelf zegt hij: *"Het woord decor klinkt alsof een regisseur de voorstelling maakt, en dat ik dat dan mag decoreren. Liever bedenk ik samen met een regisseur beelden, projecties of geuren die ingrijpen in de kern van de voorstelling en toeschouwers volledig van hun stuk brengen. Gelukkig werk ik met regisseurs die me daarin enorm inspireren. Het gaat me er niet om dat je precies kunt herleiden wat mijn aandeel in een voorstelling is, liever niet zelfs. Het ergst wat je kan overkomen is als mensen zeggen: Wat een slechte voorstelling, maar wat een prachtig decor!"*

Tot nu toe kennen we het werk van Dries Verhoeven met name uit kleinere producties, waar hij onder andere samenwerkte met regisseur Ira Judkovskaja ('Flysk', 'Orgie', 'Schaduw', 'De maestro en het meisje', 'Fantasieën van Farjatjev'). Voor haar voorstelling 'Leeftijd' stortte hij een theater vol met minuscule piepschuimballetjes. Bij aanvang stromen ze als in een grote zandloper uit het plafond, maar uiteindelijk blijkt de witte massa een sneeuwlandschap te zijn. De spelers waden erdoorheen, ploffen erin neer of laten zich erdoor bedekken, op neus en oren na. Het toneelbeeld is vindingrijk van eenvoud; de tijd dekt alles toe, acteurs maar ook de attributen houden zich schuil. Associatief past alles precies.

"Ik hoop altijd beelden te bedenken die zich tijdens de voorstelling ontwikkelen. Theater gaat, hoe dan ook, over de tijd dat toeschouwers samen met de spelers in dezelfde zaal zitten. Bij aanvang weten toeschouwers nog niets over de spelers; ik hoop dat mijn beelden bij aanvang net zo onbestemd zijn, net zo betekenisloos, net zo technisch. Het is de tekst en het spel van de acteurs die het beeld betekenis geven. Het daadwerkelijk ontwerp, de esthetiek, interesseert me eigenlijk steeds minder, het gaat om wat er met het ontwerp gebeurt. Eigenlijk hoop ik daarbij stiekem altijd dat er dingen misgaan. De wetenschap dat het elke avond kan mislopen, maakt het voor mij tot theater. Ik hou niet van dingen die af zijn. In mijn ontwerpen probeer ik daarom altijd ruimte te laten voor het toeval van de avond van de voorstelling."

DRIES VERHOEVEN IN HET DECORVAN 'LIEFDES LOUNGE' – FOTO: PIETER BOERSMA

Dat uitgangspunt blijkt ook uit zijn eerste grote zaal-ontwerp: 'Karkas', één muziekstuk van Cornelis de Bondt op het Holland Festival in 2002. Voor zijn scenografie liet Verhoeven een concertvleugel exploderen. Het orkest zat tussen de uitgestalde resten van de vleugel. Op een groot scherm werd de explosie achterste voren geprojecteerd; terwijl het orkest speelde zag het publiek de vleugel weer heel worden. Het Parool schreef: "Als het de bedoeling was dit moment van heelwording exact gelijk te laten vallen met het plotselinge einde van de muziek, ging dat bij de premiere mis. Bijna een volle minuut keek het publiek in een geladen geluidloosheid naar het slot van de stille film. Storend was dat niet, misschien was het zelfs wel mooier, en in elk geval raadselachtiger dan een volledig synchroon slot zou zijn geweest... Tergend langzaam en schokkerig wordt de door explosieven uiteengereten vleugel weer heel. Visuele poezie met een vreemde ontroerende kracht."

Voor Teatro, de groep van de vorig jaar met de Wim Bary Perspektief Prijs bekroonde regisseur Marcus Azzini, maakte hij verschillende toneelbeelden. Na enkele producties speelt de ontwerper, volgens Azzini een belangrijke rol in zijn theatertaal: "Dries heeft een manier van werken waar ik als regisseur alleen maar van kan dromen. Zijn extremiteiten en zijn engagement maken alles mogelijk. Onze samenwerking geeft me vleugels."

Voor verschillende Teatro-producties gaf Verhoeven de toeschouwers een bijzondere plek in zijn ontwerp; ze keken niet tegen het toneelbeeld aan, maar zaten er midden in, ze beleefden de ruimte. In 'Liefdeslounge' zat het publiek op houten klossen rondom een vijver van gesmolten bijenwas. In 'Pasolini' lag er een gracht van gebroken glas tussen het publiek en de acteurs. In 'Pop' zaten de toeschouwers in een afgesloten spiegelruimte rondom een ijzeren boxing. In de spiegels zagen ze elkaar en de acteurs in de boxing tot in het oneindige gedupliceerd. In 'Moeder Afrika' zat het publiek onder een grote zwarte doek. Toen het doek in de voorstelling werd weggetrokken, voelde het publiek de zuurstof letterlijk naar binnen stromen.

Verhoeven zegt daarover: *"Ik houd ervan om toeschouwers de controle te ontnemen. Als mensen zich volledig aan je overleveren zijn ze het meest toegankelijk voor de verhalen die je ze wilt vertellen. Om dat te bereiken wil ik het publiek iedere keer weer een nieuwe ervaring geven, het liefst zo onverwacht en extreem mogelijk. Ik geloof dat het onzin is dat alles al een keer zou zijn bedacht."*

Naast zijn werk als scenograaf ontwikkelt Dries Verhoeven ook eigen projecten. Veelal zijn dit installaties waar toeschouwers ook gedurende een bepaalde tijd een onverwachte belevenis ondergaan. Voor 'Uw koninkrijk kome' plaatste hij twee, voor elkaar onbekende toeschouwers tegenover elkaar in een kleine ruimte, met tussen hen in een geluidsichte glazen wand. Door ze beiden een verschillende stem te laten horen kregen toeschouwers het idee dat ze door de ander werden aangesproken, en zich uiteindelijk extreem verbonden voelen met elkaar. 'Hartstocht', een theatrale bustocht, maakte hij samen met Roos van Geffen. Het busje was geblindeerd, had een open dak en wie erin plaats nam kreeg een spiegel als een soort tafelblad op schoot.

De Volkskrant schreef: "De bomen, zichtbaar door het open dak, reiken niet de lucht in, maar strekken zich uit in een onmetelijke diepte. Kerktorens, bouwsteigers, oude gevels, ondersteboven lijken het luchtspiegelingen... Alleen maar door je blikrichting te veranderen ziet alles er totaal anders uit. Het is geweldig dat iemand in een tijd waarin alles al is bedacht met zo'n simpele ingreep het publiek een totaal nieuwe ervaring kan bieden."

Bij zijn afstuderen exposeerde Dries Verhoeven samen met andere Nederlandse studenten op de Quadriennale in Praag. Ze wonnen de 'Unesco Prize of a new generation'. Twee maal ontving hij een startstipendium van het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst.

In 2003 exposeerde Dries Verhoeven in het Nederlands Architectuur Instituut op de tentoonstelling 'Indecorum'. Datzelfde jaar ontving hij van het Prins Bernhard Cultuurfonds de Charlotte Köhlerprijs voor theatervormgeving.